

- ⁴⁵ Когут М. Герої не вмирають. Документальні матеріали. Спогади. Кн. 5. – Калуш: Артєкс, 2003. – 100 с. (Далі – Когут М. Герої не вмирають).
- ⁴⁶ Забілий Р. Нарис історії куреню “Скажених” // Український визвольний рух. Збірник 1. – Львів: Мс. – с. 130. (Далі – Забілий Р. Нарис історії куреню “Скажених”)
- ⁴⁷ Там само. – С. 131.
- ⁴⁸ Бойові дії УПА. – С. 71.
- ⁴⁹ Когут М. Герої не вмирають. – С. 15.
- ⁵⁰ Літопис УПА. Том 19. – С. 135.
- ⁵¹ Бойові дії УПА. – С. 118.
- ⁵² Там само. – С. 163.
- ⁵³ 100 найбільш переможних битв.
- ⁵⁴ Літопис УПА. Том 4. – С. 112.
- ⁵⁵ Літопис УПА. Том 19. – С. 77.
- ⁵⁶ Там само. – С. 66.
- ⁵⁷ Бойові дії УПА. – С. 73.
- ⁵⁸ Літопис УПА. Том 4. – С. 105-106.
- ⁵⁸ Момот В. Сповідь “Невмирушого”. – Львів: Сполом, 2004. – С. 9.
- ⁶⁰ Літопис УПА. Том 4. – С. 227-228.
- ⁶¹ Там само. – С. 58-59.
- ⁶² 100 найбільш переможних битв.
- ⁶³ Літопис УПА. Том 4. – С. 217-218.
- ⁶⁴ Літопис УПА. Том 3. – С. 55-56.
- ⁶⁵ Бойові дії УПА. – С. 61.
- ⁶⁶ Літопис УПА. Том 3. – С. 92-93.
- ⁶⁷ Бойові дії УПА. – С. 124.
- ⁶⁸ Там само. – С. 155.
- ⁶⁹ Там само. – С. 44.
- ⁷⁰ Літопис УПА. Том 19. – С. 82.
- ⁷¹ Там само. – С. 131.
- ⁷² Спогади Олександра Зварчука, голови Надвірнянського районного товариства “Меморіал”.
- ⁷³ Арсенич П. Сторінками збройної боротьби. – с. 60.
- ⁷⁴ Звіт УПА про військові дії на Болехівщині й Надвірнянщині у вересні – грудні 1945 р. // Український національно-визвольний рух на Прикарпатті в ХХ столітті. Документи і матеріали. – Т. 2. – Кн. 2. – Івано-Франківськ: КПФ “ЛПК”, 2010. – С. 184.
- ⁷⁵ 100 найбільш переможних битв.
- ⁷⁶ Бойові дії УПА. – С. 72.
- ⁷⁷ Там само. – С. 79.
- ⁷⁸ Арсенич П. Сторінками збройної боротьби. – С. 59.
- ⁷⁹ Літопис УПА. Том 4. – С. 77-78.
- ⁸⁰ Спогади Мирослава Симчича – сотенного “Кривоноса” про бої за с. Космач взимку 1945 року // Український національно-визвольний рух на Прикарпатті в ХХ столітті. Документи і матеріали. – Т. 2. – Кн. 1. – Івано-Франківськ: КПФ “ЛПК”, 2009. – С. 487.
- ⁸¹ Бойові дії УПА. – С. 89.
- ⁸² Там само.
- ⁸³ Опис бою, який звели “Чорні чорти” – відділ УНС з більшовицькими партизанами в дні 8.VIII.1943 р. // ГДА СБУ в Івано-Франківській області.
- ⁸⁴ Арсенич П. Сторінками збройної боротьби. – С. 59.

УДК 94 (477.8)

© Анна Мухаровська (Луцьк)

РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОМІСІЙ ЩОДО ОБЛІКУ ЗБИТКІВ, ЗАПОДІЯНИХ ДЕРЖАВНИМ УСТАНОВАМ І ПІДПРИЄМСТВАМ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У статті автор охарактеризував етапи діяльності державних комісій щодо обліку збитків, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками народному господарству у Волинській області. Навела цифри розмірів збитків, заподіяних різним галузям промисловості та інфраструктури та в цілому державним установам та підприємствам області. Проаналізувала різні форми підсумково-узагальнюючих документів та різні величини збитків, що були оприлюднені в них.

Ключові слова: наслідки Другої світової війни, державні комісії, збитки, промисловість, народне господарство.

Мухаровская А.

Результаты деятельности государственных комиссий относительно учета убытков, причиненных государственным учреждениям и предприятиям Волинской области в годы Второй мировой войны

В статье автор охарактеризовал этапы деятельности государственных комиссий относительно учета убытков, причиненных немецко-фашистскими захватчиками народному хозяйству Волинской области. Навел цифры размеров убытков, причиненных разным отраслям промышленности и в целом государственным учреждениям и предпри-

яттям області. Проанализировал разные формы итогово-обобщающих документов и разные величины убытков, которые были обнаружены в них.

Ключевые слова: последствия Второй мировой войны, государственные комиссии, убытки, промышленность, народное хозяйство.

Mukharovska A.

Results of activity of state commissions concerning to the account of losses, caused public institutions and enterprises in the Volinskiy area throughout WW II

The article describes the stages of activity of state commissions concerning account of losses, caused fascist invaders to the national economy in Volinskiy area. The numbers of sizes of losses, caused different industries of industry and infrastructure and on the whole public institutions and enterprises of area are bified. Different branches of result summarizing documents and different sizes of losses promulgated in them.

Key words: consequences of Second world war, state commissions, losses, industry, national economy.

З визволення частини Волинської області в лютому 1944 р. й відновлення діяльності обкому КП(б)У та облвиконкому було розпочато утворення Волинської обласної державної комісії, яка розпочала свою роботу тільки в серпні 1944 р. Процес утворення комісії розтягнувся майже на півроку з причин тривалого процесу визволення області. Створена таким чином обласна комісія розгорнула діяльність щодо обліку збитків та встановлення втрат, заподіяних громадянам СРСР і державним установам та підприємствам.

Для організації комплексної роботи щодо обліку збитків було утворено 30 районних та 3 міські комісії. У 891 існуючій сільраді було створено групи активу для підтримки роботи комісії. Окрім того, у районних та міських установах області працювало 1 329 відомчих комісій.¹ Таким чином, до процесу обліку збитків було залучено більше 6 тис. осіб, не враховуючи працівників слідчих органів та технічного кадрового складу комісій [там само].

Створення комісії на підприємствах та установах регламентувалося „Інструкцією щодо обліку збитків, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками та їх спільниками державним, кооперативним та громадським підприємствам, установам та організаціям”². Згідно з нею державним підприємствам та установам місцевого підпорядкування облік збитків мав проводитися раднаркомом союзних та автономних республік та виконкомом рад депутатів трудящих за приналежністю; у підприємствах та організаціях промислової та споживчої кооперації – відповідними кооперативними центрами. Створення комісії та облік збитків громадянським установам організувалися відповідними центральними керівними органами цих установ.

Для встановлення збитків на кожному підприємстві та установі виконкоми повинні були створити комісії із представників установи та підприємства і відповідних спеціалістів. У необхідних випадках комісії могли залучати до роботи експертів.³

На підприємствах були створені комісії, що проводили річну інвентаризацію, у складі директорів підприємств або їх заступників, головних бухгалтерів та представників підвідомчих відділів установ.⁴ Як показувала практика, саме на їх основі було створено комісії, що проводили облік збитків – фактично або формально.

Районні комісії, складаючи узагальнюючі документи, зокрема доповідні записки, підсумовували збитки та людські втрати, заподіяні німецько-фашистськими загарбниками народному господарству та населенню у районах Волинської області. Обласна комісія Волинської області підбивала підсумки обліку збитків, заподіяних як громадянам, так підприємствам, установам та організаціям, що проводилися у 1944-1945 рр. Для цього складала доповідь про підсумки щодо обліку збитків у Волинській області. У загаданому документі було визначено, що розмір збитків, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками та їх спільниками громадянам, колгоспам, громадським організаціям, державним підприємствам та установам склав 6 581 361,5 тис. крб., згадана сума була встановлена на основі 48 382 актів, у тому числі збитки державним підприємствам та організаціям – 286 167,5 тис. крб., встановлених на основі 295 актів. Також до загальної суми збитків було зараховано збитки, заподіяні приватним помешканням та майну громадян на суму 5 082 844 тис. крб.⁵

Якщо деталізувати за галузями, то, згідно з результатами діяльності державних комісій, у Волинській області нараховувалось 69 підприємств республіканського підпорядкування, що існували до війни і які були повністю або частково зруйновані. У системі наркомхарчопрому 6 підприємств було повністю зруйновано, 36 частково пошкоджено. У системі наркомлісу із 12 підприємств знищено 5. Повністю або частково було знищено усі підприємства наркомрибпрому. Валова частка промислових підприємств республіканського підпорядкування, після проведених відбудовних робіт, у 1944 р. скоротилася на 80 % у порівнянні із довоєнним періодом.⁶

Німецькими загарбниками було повністю знищено 127 підприємств облмісцевпрому та 27 частково пошкоджено. У 33 райпромкомбінатах німці вивезли значну кількість реманенту та устаткування. Загальний розмір збитків, заподіяних підприємствам місцевпрому, складав 30 314,5 тис. крб., проте іншими документами комісії було встановлено іншу суму – 30 392,1 тис. крб. У системі облхарчопрому німцями було знищено та частково пошкоджено 34 підприємства із 56 підприємств, що існували до війни [там само]. Всього у Волинській області було повністю знищено 166 промислових підприємств, а 36 частково пошкоджено, не враховуючи підприємств республіканського підпорядкування та кооперативних.

Значного руйнування зазнала кооперативна промисловість місцевого підпорядкування. Валова продукція підприємств місцевої промисловості, не враховуючи кооперативну, після відновлення зруйнованих підприємств у 1944 р. скоротилася на 79,9 % у порівнянні із довоєнним періодом. Валова продукція підприємств кооперативної промисловості скоротилася на 97 %. Скорочення працівників у цій галузі склало 70 %.⁷ Загарбники повністю зруйнували 30 МТС, а 348 тракторів та 23 комбайни і 2 тис. одиниць іншого сільськогосподарського реманенту, машин знищили та вивезли до Німеччини. Були повністю або частково знищені усі ветеринарно-зоотехнічні установи області. В результаті німецької окупації скоротилося поголів'я державної худоби на 277,7 тис. гол. або 35 %; овець – на 99,7 тис. крб., відповідно – 48 %. Посівна площа скоротилася на 137,0 тис. га або 19 %.⁷

У лісовому господарстві цінний матеріал було вивезено до Німеччини. У 4-х із 7-ми лісгоспів було знищено 32 500 га державного лісу, чим заподіяли збитки у сумі 22 447,2 тис. крб. Окрім цього, було знищено 2 тис. га лісу підприємств місцевого підпорядкування на суму 4 515,2 тис. крб.

У галузях освіти та охорони здоров'я німецько-фашистські загарбники та їх спільники повністю зруйнували 302 школи та 247 шкіл зруйнували частково; повністю зруйнували 145 різних дитячих установ та 11 частково пошкодили. Було повністю знищено 89 клубів та 19 частково пошкодили, зокрема, була знищена будівля Луцького педінституту, також частково зруйнували та розграбували луцький краєзнавчий музей; було знищено 8 спеціальних будівель, бібліотек та ін. Кількість учнів у школах скоротилася на 104 155 осіб у порівнянні із довоєнним періодом, кількість учителів скоротилася на 2 918 осіб, скоротилася кількість кадрів освіти. Сума матеріальних збитків, що були заподіяні установам освіти та науки, складала 183 980,6 тис. крб.

У медичній галузі окупанти повністю знищили 62 спеціальні лікувальні заклади, а 37 пошкоджено частково. Майже 50 % усіх лікарень, поліклінік та дитячих консультацій німцями було знищено. Кількість медичних кадрів усіх медичних галузей скорочено із 2 959 осіб до 771 особи. Було складено 107 актів щодо обліку збитків. Загальний розмір збитків, заподіяних установам охорони здоров'я складав 23 745,1 тис. крб., згідно з іншими відомостями – 33 745,1 тис. крб.⁸

Галузям зв'язку та залізничного транспорту заподіяні значні збитки: під час відступу німцями було знищено весь міський та районний зв'язок. Устаткування та реманент були знищені або вивезені до Німеччини. Окупанти знищили більше 600 км залізничних шляхів, будинок Управління Ковельської залізниці, також знищили усі цехи, майстерні та допоміжні підприємства. Було повністю знищено 39 залізничних станцій із 59-ти, 200 житлових будинків та викрадено увесь рухомий склад. Загальна кількість робітників галузі скоротилася на 8 тис. осіб. Також була складена комісіями як додаток таблиця скорочення робітників та службовців.⁷

У галузі комунального господарства часткового руйнування зазнали всі 8 міст та 30 районів. Місто Ковель було майже повністю зруйновано, окупанти повністю зруйнували 5 електростанцій та 1 частково пошкоджено. Було повністю знищено 1 330 житлових будинків із загальною площею 307 881 км². Було знищено 11 бань, 3 готелі, 44,1 км шосейних мостових доріг, 36 мостів місцевого значення; 49,5 га лісових насаджень, 15,2 га фруктових насаджень; зруйнували або вивезли до Німеччини 77 одиниць комунального устаткування. Було складено 31 акт щодо обліку збитків. Розмір загальних збитків, заподіяних комунальному господарству, складав 78 366,6 тис. крб., згідно з іншими відомостями завдано таких збитків: 78 333 600 крб.⁹

Шляховому господарству німецько-фашистськими загарбниками було знищено 377 км шосейних доріг; 230 комплектів декоративних насаджень; 436 водопровідних труб та 401 одиницю шляхового устаткування зруйнували або вивезли до Німеччини. Було складено 31 акт щодо обліку збитків. Загальна сума збитків, що була заподіяна шляховому господарству, складала 41 226,2 тис. крб. До цієї суми зараховували збитки, заподіяні воєнними діями та евакуацією і реевакуацією

Таки чином, відомства, установи та організації місцевого підпорядкування надали до комісії 951 акт на загальну суму 611 851,0 тис. крб., в тому числі установи місцевої промисловості надали до комісії 36 актів щодо обліку збитків на суму 30 392,1 тис. крб. Підприємства харчової промисловості

склали 34 акти на суму 9 174,0 тис. крб. Галузі торгівлі області склали 3 акти на суму 98 712,1 тис. крб. Установам видавництва та поліграфії було складено 2 акти на суму 1 460,0 тис. крб., згідно з іншими відомостями – 114 697 665 крб.¹⁰ Установам соціального забезпечення – 14 актів щодо обліку збитків 3 357,1 тис. крб. Організаціям обласного земельного відділу – 81 акт щодо обліку збитків на суму 11 507,3 тис. крб., згідно з іншими відомостями – 11 368 329 крб.¹¹

Зазначену роботу виконувала відомча комісія у особі начальника облземвідділу та головного бухгалтера. Господарствам райвиконкомів та сільрад було складено 38 актів на суму 10 834,0 тис. крб. Зокрема, райвиконкомам на суму 4 939 278 крб. та сільрадам – 5 894 719 крб. До зазначеної суми ввійшли збитки, обліковані графою 1 акта № 9 та суми збитків, заподіяних внаслідок евакуації та реєвакуації. Підприємствам паливної промисловості – 12 актів на суму 1 171,4 тис. крб. Щодо галузей культури, мистецтв та релігійних культів було складено 669 актів щодо обліку збитків на суму 375 683,6 тис. крб. У тому числі: відділу народної освіти було складено 370 актів на суму 183 980,7 тис. крб.; відділу у справах мистецтв – 5 актів на суму 639,5 тис. крб.; відділу кінофікації – 12 актів на суму 67 956,5 тис. крб.; церквам та молитовним установам було складено 175 актів на суму 160 361,8 тис. крб. Колгоспами було надано 378 актів щодо обліку збитків, згідно з якими їх сума становила 836 660,0 тис. крб. у 27 районах.¹⁰

Загальна сума збитків, що була заподіяна державним підприємствам та установам, громадським організаціям та колгоспам Волинської області складала 8 034 302,0 тис. крб., не враховуючи сум збитків, заподіяних відомствам республіканського та союзного підпорядкування. Насамперед йшлося про управління радгоспів та промисловість будівельних матеріалів.⁹ Якщо підсумувати, то до обласної комісії надійшло 57 609 актів на суму 80 343 022,0 тис. крб., ув тому числі 378 актів від колгоспів, що містилися у 27 районах на суму 836 666,0 тис. крб.; також надійшло 69 актів від установ культури та мистецтв і релігійних культів на суму 375 683,6 тис. крб.; 282 акти було надано установами та підприємствами обласного підпорядкування на суму 286 167,6 тис. крб.

Всього у Волинській області державним підприємствам та установам було складено 951 акт на суму 661 851, 2 тис. крб.¹² Лише зрідка обліковували витрати, пов'язані з евакуацією та реєвакуацією. Проте, згідно з розпорядженнями НДК та наркоматів, обліковували лише фактичні збитки. Таким чином, розмір витрат на переустаткування будівель, демонтаж, транспортування і монтаж устаткування на новому місці й інші вимушені витрати, пов'язані з евакуацією та реєвакуацією майна, склали 100000 крб., із цієї суми витрати на евакуацію склали 90000 крб.; а на реєвакуацію – 10 000 крб. Обліковували також зарплату за період вимушеного простою у зв'язку із евакуацією та реєвакуацією, виплати, підйомні та витрати на перевезення робітників і службовців, які склали 918,5 тис. крб.; із зазначеної суми 822,5 тис. крб. було витрачено під час евакуації; а 96 000 крб. – під час реєвакуації. Витрати на будівництво, облаштування та наймання приміщень для проживання, службові та соціально-культурні установи склали 636 000 крб.; із них 628 000 крб. було витрачено під час евакуації, а 8 000 крб. – під час реєвакуації. Обліковували матеріальні втрати, внаслідок падежу худоби під час евакуації, які становили 173,8 тис. крб.. Результати обліку збитків внаслідок евакуації становили 1 714,3 тис. крб.; внаслідок реєвакуації – 114 000 крб. Загальні розміри витрат, пов'язаних із цими двома процесами склали 1 828,3 тис. крб.¹³

Отже, як свідчать матеріали облік, збитків підприємствам наркоматів УРСР республіканського підпорядкування був розпочатий із травня-червня 1943 р. із східних областей – Ворошилоградської та ін., а завершений у лютому 1945 р. обліком збитків у західних областях України, в тому числі Рівненській та Волинській областей, тому можна стверджувати, що облік збитків підприємствам наркоматів УРСР республіканського підпорядкування був завершальним процесом обліку збитків у УРСР.¹⁴

Збитки, заподіяні колгоспам у Волинській області, були підсумовані у формі акту щодо обліку збитків колгоспам, тому в кінці документа були підсумки загальних розмірів збитків, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками та їх спільниками за схожою номенклатурою. Були обліковані актами щодо обліку прямих збитків непрямі види збитків, зокрема прибутки, що були недоотримані внаслідок припинення чи скорочення діяльності колгоспів – 481 840 тис. крб. Всього сума збитків, заподіяних колгоспам у Волинській області, становила 836 666 тис. крб.¹³ Також планувалося за номенклатурою облікувати збитки внаслідок евакуації та реєвакуації, проте відображені не були. До згаданої відомості додавався список осіб, що були винні, на думку державних комісій, у розграбуванні колгоспного майна в області. У списку було 11 осіб німців, особи та діяльність яких було встановлено на основі актів щодо обліку збитків.¹⁵ У чинах офіцерів, старших лейтенантів та солдатів, що займали різні військові та цивільні посади – крайсландвірт, зюрденфюрер, комендант, управляючий.

Злочинами цих осіб були грабунки та розорення. Існують свідчення про те, що майно колгоспів, що було обліковане як розграбоване німецько-фашистськими загарбниками, насправді розбирали селяни, про цей факт свідчить постанова Ковельської райради. Про повернення розграбованого колгоспного майна під час окупації у 1941-1944 рр. складена у вересні 1945 р., у якій вказується що “майно було викрадено сторонніми особами”, яке записувалося, як збитки, заподіяні німецько-фашистськими загарбниками¹⁶. Німецька цивільна влада та підприємці під час окупації перевозили майно із одного підприємства до іншого. А актах факти перевезення записували як збитки. Також були випадки просто недбалого ставлення до майна внаслідок трагічних подій війни. Про те, що були факти розібрання майна державних підприємств та установ громадянами, свідчить постанова органів виконавчої влади “Про повернення державного та громадського майна”, згідно з якою громадяни, що під час воєнних дій приховали та привласнили державне майно, зобов’язувалися його повернути.¹⁷

Отже, щодо обліку збитків, то диференціації військово-політичних сил, німецьких військ чи радянських, що заподіяли збитки громадянам, комісіями не проводилося, як зазначав дослідник історії м. Рівного О. Панасенко: “Все валилося в один казан і свідчень роздільної методики підрахування збитків не існувало”¹⁸.

Далі у звіті УРК вказано, що німецько-фашистські загарбники заподіяли майнові збитки громадянам та народному господарству УРСР в сумі 285,0 млн. крб. у державних цінах 1941 року, із них державним підприємствам і установам – 106,0 млн. крб.; колгоспам – 88,1 млн. крб.; громадянам – 84,1 млн. крб.; кооперативним, профспілковим та іншим громадським організаціям – 6,2 млн. Збитки розподілили наступним чином: А. Державним підприємствам, установам та громадським організаціям союзного підпорядкування – 74 279 млн. крб.; Б. Державним підприємствам, установам та громадським організаціям республіканського та місцевого підпорядкування, колгоспам та радянським громадянам – 210 730 млн. крб.. Зазначені збитки були встановлені на основі діяльності державних комісій у 24 областях УРСР, зокрема від згаданої суми збитків, відображених у розділі Б, Волинська область зазнала збитків на суму 4 777 млн. крб.; Рівненська – 2 082 млн. крб. Згадані дві області, у порівнянні з іншими областями України зазнали не дуже значних збитків – найбільше постраждали Полтавська, Харківська та Київська області.¹⁹

Загальна сума збитків, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками та їх спільниками народному господарству Волинської області становить 8 млрд. крб. (у масштабах цін на 1 січня 1946 р.)²⁰

Варто зазначити, що за твердженнями діячів комісій, у східних областях УРСР робота щодо обліку збитків проходила в нормальних умовах, за невеликим винятком, коли акти відсилалися назад. У західних областях ця робота ускладнилася відсутністю кваліфікованих кадрів, тому акти склалися неправильно з помилками і закресленнями, порушувалися єдині розцінки, затверджені цінниками, затягувалася реєстрація у виконкомах і тим самим затримувалася остаточна обробка актів і надсилання їх до НДК.²¹ А також у 1943 р. існувала плутанина з підпорядкуванням процесу обліку збитків підприємств УРК чи наркоматам, і в 1944 р., при обліку збитків підприємствам Рівненської та Волинської областей не було.

Станом на 10 травня 1945 р. до УРК надійшли звіти від 8 обласних комісій та 17 наркоматів і головних управлінь УРСР. Не надали матеріалів Рівненська та Волинська області поряд із 14 областями, а також 18 наркоматами та головними управліннями.²² Тому станом на травень 1945 р. УРК не могла звести підсумки збитків, заподіяних господарству УРСР.

Звітність наркоматів тривала до 1946 р. По закінченні обліку збитків наркомати спрямовували звітні матеріали про заподіяне збитків німецько-фашистськими загарбниками і їх спільниками підприємствам республіканського підпорядкування до Комісії з історії Великої Вітчизняної війни в Україні при АН УРСР.

В подальшому збитки були списані на основі Постанови РНК СРСР від 1 грудня 1945 р., № 3016-897 та Постанови РНК УРСР від 16 лютого 1946 р. Наркомати в секретному порядку на основі цієї постанови склали акти про списання зруйнованих основних засобів та знищених і розграбованих товаро-матеріальних цінностей, що числилися за балансом відповідно до бухгалтерської інвентаризації.²³

¹ Державний архів Волинської області (Держархів Волинської обл.): Ф. Р-164. Волинська обласна комісія щодо обліку збитків, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками народному господарству і населенню. – Оп. 1. – Спр. 349. Доповідь щодо підсумків обліку збитків та розслідування злочинів німецько-фашистських загарбників і їх спільників у Волинській області, 1944 р. – Арк. 10;

² Там само. Ф. Р-288. Острозька районна надзвичайна державна комісія щодо встановлення й розслідування злочинів німецько-фашистських загарбників та їх спільників. Оп. 1. Спр. 5. Допоміжні матеріали про злочини і заподіяні збитки німецько-фашистськими загарбниками та спільниками, 21 квіт. 1944 р. – 27 груд. 1946 р. – Арк. 22;

³ Там само, арк. 50;

⁴ Там само. Ф. Р-406. Ровенське обласне управління промисловості будівельних матеріалів. – Оп. 1. – Спр. 1. Накази і розпорядження народного комісаріату СРСР, берез.-листоп. 1944 р. – Арк. 29.

⁵ ЦДАГО України (Центральний державний архів громадських об'єднань України). Ф-166. Комісія по історії Великої Вітчизняної війни при АН УРСР. – Оп. 3. – Спр. 205. Копія витягу із доповіді, копії зведеної відомості та узагальнених відомостей щодо заподіяних збитків і злочинів, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками на території Волинської області, 1944-1945 рр. – Арк. 10.

⁶ Держархів Волинської обл. Ф. Р-164. Волинська обласна комісія щодо обліку збитків, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками народному господарству і населенню. – Оп. 1. – Спр. 349. Доповідь щодо підсумків обліку збитків та розслідування злочинів німецько-фашистських загарбників і їх спільників у Волинській області, 1944 р. – Арк. 4.

⁷ Там само, арк. 6.

⁸ Там само, арк. 8.

⁹ Там само, арк. 7.

¹⁰ Держархів Волинської обл. Ф. Р-164. Волинська обласна комісія щодо обліку збитків, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками народному господарству і населенню. – Оп. 1. – Спр. 255. Зведена відомість щодо обліку збитків, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками мешканцям м. Луцька. Зведена відомість про кількість вивезених в Німеччину і вбитих у районах. Доповідна записка голови райвиконкому про прийом і працевлаштування людей, які повернулися з Німеччини. Акти щодо обліку збитків, заподіяних районним і сільським райвиконкомом, установам релігійних культів та ін., 1944 р. – Арк. 24.

¹¹ Там само, арк. 12.

¹² ЦДАВО України (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України) Ф. Ф-4620. Колекція документів з історії Великої Вітчизняної війни. Оп. 3. Спр. 255. Відомості НДК про збитки, заподіяні німецько-фашистськими загарбниками народному господарству та населенню Волинської області, 1944 р. – Арк. 9-11.

¹³ Там само, арк. 13.

¹⁴ ЦДАГО України. Ф. Ф-166. Комісія по історії Великої Вітчизняної війни при АН УРСР. – Оп. 3. – Спр. 175. Підсумки обліку збитків, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками народному комісаріату м'ясної і молочної промисловості УРСР, 1944 р. – 1945 р. – Арк. 7.

¹⁵ ЦДАГО України. Ф-166. Комісія по історії Великої Вітчизняної війни при АН УРСР. – Оп. 3. – Спр. 205. Копія витягу із доповіді, копії зведеної відомості та узагальнених відомостей щодо заподіяних збитків і злочинів, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками на території Волинської області, 1944-1945 рр. – Арк. 20.

¹⁶ Держархів Волинської обл. Ф. Р-685. Виконавчий комітет Ковельської районної ради депутатів трудящих Волинської області. – Оп. 1. – Спр. 5. Протоколи і постанови виконкому районної ради депутатів трудящих. Том. II, 17 трав. – 19 груд. 1945 р. – Арк. 145.

¹⁷ Держархів Рівненської обл. Ф. Р-1095. Виконавчий комітет Корецької районної ради депутатів трудящих Ровенської області. – Оп. 1. – Спр. 1. Рішення виконавчого комітету Корецької районної ради депутатів трудящих, 29 січ. – 31 груд. 1944 р. – Арк. 2.

¹⁸ Панасенко О. Рівненщина: сторінки минулого. – Рівне: Азалія, 2001. – С. 253.

¹⁹ ЦДАГО України. Ф-57. Колекція документів з історії Комуністичної партії України. – Оп. 4. – Спр. 58. Копії звітів, доповідних записок, відомостей про роботу промисловості, наркоматів та земельних органів УРСР у початковий період війни; відомості та списки про евакуацію промислових підприємств, устаткування, робітників, інженерно-технічного персоналу, працівників творчих професій, майна радгоспів України на схід країни; копія звіту про підсумки роботи щодо встановлення злочинів німецько-фашистських загарбників та заподіяних ними збитків УРСР, 22 черв. 1941 р. – 25 верес. 1945 р. – Арк. 9-10.

²⁰ Книга пам'яті України. Волинська область: У 2 т. – Львів: Каменяр, 1995. – С. 15.

²¹ ЦДАГО України. Ф-166. Комісія по історії Великої Вітчизняної війни при АН УРСР. – Оп. 3. – Спр. 179. Копія підсумкового звіту, довідок про збитки, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками підприємствам і установам лісової промисловості УРСР. Матеріали, що характеризують відновлення і роботу підприємств у 1943-1945 рр., лют. 1943 р. – лип. 1946 р. – Арк. 2.

²² ЦДАВО України. Ф-3538. Українська республіканська комісія щодо обліку збитків і злочинів, заподіяних німецько-фашистськими загарбниками. Оп. 1. Спр. 1. Постанова ЦК КП(б)У про склад Республіканської комісії. Копія постанови РНК УРСР про створення робочої групи при Республіканській комісії і копії доповідних записок про роботу групи, 27 квіт. 1943 р. – 17 верес. 1944 р. – Арк. 9-10.

²³ ЦДАГО України. Ф-166. Комісія по історії Великої Вітчизняної війни при АН УРСР. – Оп. 3. – Спр. 193. Копії актів, реєстрів, узагальнених відомостей про збитки, заподіяні німецько-фашистськими загарбниками підприємствам та установам заготівлі СРСР за окремими областями України, 1944-1945 рр. – Арк. 2.